

УДК.343.13

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального процесу та організації досудового розслідування факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Розвиток України у напрямі захисту демократичних цінностей потребує постійних та докорінних змін в усіх сферах, зокрема і кримінальному процесуальному законодавстві. Водночас судова та слідча практика не стоять на місці і виявляє певні недоліки нормативної бази, що у свою чергу вимагає подальшого її наукового розроблення та законодавчої регламентації. Вирішення окреслених проблемних питань має важливе значення як у боротьбі із злочинністю, так і для належної реалізації учасниками кримінального провадження своїх процесуальних прав та обов'язків, особливо на завершальному етапі досудового розслідування. У теорії кримінального процесу закінчення досудового розслідування зазвичай пов'язується з виконанням вимог закону щодо встановлення обставин, які підлягають доказуванню. Саме в рамках даної діяльності оцінюються зібрані докази, підводиться підсумок усьому розслідуванню і, нарешті, приймається та реалізується процесуальне рішення щодо подальшого руху кримінального провадження (ч. 2 ст. 283 КПК України).

До закінчення досудового розслідування у провадженні накопичується значна кількість документів різноманітних як за юридичним значенням, так і процесуальною природою, в яких міститься чималий обсяг доказової інформації. Для найбільш зручного використання цієї інформації в матеріалах кримінального провадження слідчому, дізнавачу зазначені документи необхідно належним чином систематизувати. У практичній площині та теорії виділяють кілька можливих варіантів групування процесуальних документів, які можуть знаходитися в систематичному, хронологічному та змішаному порядках. Слід зазначити, що окреслені питання в положеннях чинного КПК України, на відміну від КПК України 1960 р., на жаль залишилися поза уваги законодавця.

Звертають на увагу також аспекти, що стосуються надання доступу до матеріалів досудового розслідування після його завершення. В юридичній літературі як за часів дії КПК України 1960 р., так і чинного КПК України досліджуваному питанню присвячено чимало праць дослідників. Однак, незважаючи на це, положення чинного законодавства в з цього питання потребують подальшого детального аналізу та вдосконалення. Процесуальний порядок пред'явлення матеріалів кримінального провадження у ст. 290 КПК України отримав назву «відкриття матеріалів іншій стороні». Зміст цієї статті визначає лише загальний порядок вищевказаної процесуальної дії. Це не єдина можливість для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. Новацією чинного кримінального процесуального законодавства є те, що слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм для ознайомлення матеріали досудового розслідування до його закінчення (ст. 221 КПК України). Варто зазначити, що за часів дії КПК України 1960 р. ознайомлення з матеріалами кримінальної справи було можливе лише у випадку визнання зібраних доказів достатніми для складення обвинувального висновку. У свою чергу на сьогодні, ознайомлення з матеріалами кримінального провадження здійснюється у разі визнання зібраних під час досудового розслідування доказів достатніми для складення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Отже, законодавець в цій частині дещо удосконалює процесуальні повноваження окремих учасників кримінального провадження. Втім, законодавець не встановив чітких вимог щодо фіксації в матеріалах кримінального провадження процесуальних дій, пов'язаних з виконанням вимог, передбачених ст. 290 КПК України. Так, у положеннях ч. 9 ст. 290 КПК України лише зазначається, що сторони кримінального провадження зобов'язані письмово підтвердити протилежній стороні, а потерпілий – прокурору факт надання їм доступу до матеріалів із зазначенням

найменування таких матеріалів. Уважаємо, що процесуальні дії, передбачені ст. 290 КПК України, мають фіксуватись у відповідному протоколі, у зв'язку з чим положення вищезазначеної норми потребують унормування.

Приписи КПК України не конкретизують час, який надається сторонам кримінального провадження, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. Водночас у ч. 10 ст. 290 КПК України, наголошується на тому, що цей час має бути достатнім. Отже, питання про достатність часу мають вирішуватися у кожному конкретному випадку з урахуванням особливостей відповідного кримінального провадження. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з ними. Після його закінчення сторона кримінального провадження або потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, вважаються такими, що реалізували своє право на доступ до матеріалів.

Резюмуючи викладене, вважаємо, що на відміну від КПК України 1960 р. норми чинного КПК України більш повно регламентують процесуальний порядок закінчення досудового розслідування, однак окремі питання вищевказаного інституту мають стати предметом подальших наукових дискусій та досліджень.